

Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 20.11.2017 • Kabul Tarihi / Accepted:18.01.2018

Dış Politika Kurgusu Sürecinde Yeni Güvenlik Yaklaşımı: Türk Dış Politikasına Yansımalar

Uğur Yasin ASAL

Doktora Öğrencisi

İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler

ORCID: 0000-0003-1567-9186

Mail adresi: uyasal@ticaret.edu.tr

Öz

Güvenlik çalışmaları son yıllarda uluslararası ilişkiler disiplini içerisinde artan bir öneme sahiptir. Uluslararası sistemde meydana gelen güç dengesi değişimi, yükselen risk ve tehdit paradigmaları, devletlerin ve bireylerin güvenliğe ilişkin konvansiyonel yaklaşımlarını farklılaştırmıştır. Söz konusu güvenlik yaklaşımlarında ortaya çıkan bu farklılaşma, dış politikanın kurgulanması sürecinde güvenlik ve diplomasiyi daha entegre bir yapıya dönüştürmüştür. Yapıyapan kavramsallaştırmasında kendisini bulan bu dönüşüm, insan merkezli güvenlik perspektifi ile dış politikanın kamuoyu merkezli kapasite ve performansını güçlendirmiştir. Yeni güvenlik yaklaşımı ile dış politikanın kurgulanması sürecinde karar alıcıların öncelikleri arasında ne tür bir korelasyon olduğunu araştıran bu çalışma, 2000'li yıllardan itibaren yapısal bir dönüşüm sergileyen Türk Dış Politikasını araştırmanın temel nesnesi olarak kabul etmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Güvenlik, İnsani Güvenlik, Uluslararası Sistem, Türk Dış Politikası.*

New Security Approach In Foreign Policy Formulation: Turkish Foreign Policy Reflections

Abstract

Security studies conduct an increasing role in the discipline of IR in recent years. Changing power balances in the international system, uprising risks and threats paradigms have been differentiated the conventional approaches of the states and individuals on their security concerns. This paradigm shift in security concern, transformed the diplomacy and security more integrated in the process of foreign policy formulation. This transformation, which has found itself structure and actor conceptualism, strengthened the capacity and performance of human centric security perspective and public orientation of the foreign policy. Changing paradigms of Turkish foreign policy from 2000's to nowadays, considered as the main research object of this research, which is trying to examine what type of correlation takes part between the priorities of the foreign policy decision making actors and new security approach.

Key Words: *Security, Human Security, International System, Turkish Foreign Policy.*

GİRİŞ

Sosyal bilimler ekseninde yapılan bir araştırmanın kurgulanma sürecinde yer alan temel araştırma soruları, ön kabullenimler, hipotez ve bağımlı/bağımsız değişkenlerinin ortaya konmasından önce söz konusu araştırmanın hangi bilim felsefesi üzerine inşa edileceği izah edilmelidir. Bu açıdan yaklaşıldığında uluslararası ilişkiler teorileri içerisinde son yıllarda gelişimi gözlemlenen eleştirel teori ve bunun güvenlik çalışmaları literatürüne yansımalarının ele alınacağı bu araştırma, Popperci yanlışlama kuramı¹ ve İngiliz uluslararası ilişkiler yaklaşımını merkeze alan bir felsefi arka plan sunmaktadır.

Temel argümanı uluslararası toplumun evrilme sürecindeki yapısal değişimler olarak görülen İngiliz Okulu, Kenneth Waltz'un ifadesiyle sistem düzeyinde bir analiz birimi geliştirmektedir. Uluslararası sistemin parçalanma ve bütünleşme süreçlerini, güvenlik ve uluslararası toplum bağlamında ele alan İngiliz Okulu², bu yönüyle özgün bir yapı ortaya koymaktadır. Dünya güvenliğini³ ilgilendiren konuları öncelikli araştırma alanı içerisine dâhil eden İngiliz Okulu, realizm ve neo-realizm arasında bir analiz çerçevesi geliştirmektedir. Teorinin egemen doktrini ise güçler dengesi teorisine yakın bir söylem geliştirmektedir.

Stratejik çalışmalar, savaş çalışmaları ve güvenlik kavramsallaştırmasının uluslararası ilişkiler teorisinde ifade ettiği anlamı ortaya koymaktadır. Soğuk Savaş sonrası dönemde “Yeni Güvenlik Çalışmaları” olarak ifade edilen bu kavramsallaştırma, klasik güvenlik çalışmalarının ötesinde bir anlam ifade ederek, insanı merkeze alan bir yaklaşım sergilemektedir.⁴ Bu noktada Wendt'in yapısal teorisinin öncüsü olarak geliştirdiği teorik çerçeveler, güvenliğin kimlik ile olan ilişkisini ortaya koymakta, yine eleştirel teori yaklaşımları geliştiren Minnesota Okulu, güvenlik ve kültür arasındaki ilişkiyi bu çerçevede izah etmeye çalışmaktadır.

Bu çalışmada güvenlik kavramının siyaset teorisinin birincil inceleme alanı, “siyasal olan” kavram ve ilişkilerle bağlantısı ele alınacaktır. Bu noktada güvenlik kavramı, siyasal olanın dış politika formülasyonu içerisinde yer aldığı konumda, post pozitivist bir metodoloji ile incelenmektedir. Araştırmanın üzerine kurgulandığı teorik çerçeve ise yeni güvenlik yaklaşımları üzerinden gelişmektedir. Bu yaklaşımların, devletlerin dış politika formülasyonu içerisinde

¹ Karl Popper, **Blimsel Araştırmanın Mantığı**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2003.

² Balkan Devlen ve Özgür Özdamar, “Uluslararası İlişkilerde İngiliz Okulu Kuramı: Kökenleri, Kavramları ve Tartışmaları”, **Uluslararası İlişkiler**, Cilt 7, Sayı 25 (Bahar, 2010), ss. 43-68.

³ Ken Booth ve Eric Herring, **Key Guide to Information Sources in Strategic Studies**, Mansell Publishing, London, 1994. ve ayrıca Bkz.: Ken Booth, **Theory of World Security**, Cambridge Uni. Press, UK, 2007.

⁴ Pınar Bilgin, “New Approaches in Security Studies: New Security Studies, SAREM, **Strategic Researches Journal**, 2010, Vol. 8, No. 14, ss. 69-96.

ifade ettiği anlam ve Türk Dış Politikası üzerinde uygulanması, araştırma önerisinin sahadaki yönüne ışık tutmaktadır.

Araştırmanın üzerine kurgulandığı hipotez soruları aşağıda sıralanmıştır;

1. Yeni Güvenlik Yaklaşımı, bölgesel güç dengelerinin oluşumunda hangi rolü oynamaktadır?
2. Devletlerin dış politika kurgusu süreçlerinde Yeni Güvenlik Yaklaşımının ele alınması hangi boyuttadır?
3. Uluslararası İlişkiler teorileri içinde devletlerin güvenlik politikaları ve kavramlarının kurgulanmasında bilim felsefesinin etkisi ne düzeydedir?
4. Günümüz dünya politikasında Güvenlik Stratejilerinin dönüşüm dinamikleri nelerdir?

Söz konusu hipotezler üzerinden araştırmaya yön veren bilimsel ön kabullenimleri ise aşağıdaki gibi ifade etmek mümkündür;

- a. Stratejik çalışmalardan (Strategic Studies) yoksun devletlerin bölgesel politika formülasyonu inşası ve etkinliği güçlü olmayacaktır.
- b. Devletlerin dış politikadaki güç tasnifleri yapıldığında “Yüksek Strateji Kurgusuna” (Grand Strategy) sahip olanların bu nosyondan uzak devletlerden oldukça ön planda olduğu görülmektedir.
- c. Yüksek Strateji kavramının değişmesi, devletlerin ulusal ve uluslararası güvenlik yaklaşımlarının gözden geçirilmesini beraberinde getirmiştir.

Araştırmanın bağımlı değişkenini, yeni güvenlik yaklaşımlarının devletlerin dış politika formülasyonu üzerine etkisi oluşturmaktadır. Bağımsız değişkenleri ise, yeni güvenlik çalışmalarının, güç dengesi yaklaşımı ve uluslararası ilişkilerin değişen teorik çerçevesi içerisindeki rolü, devletlerin dış politika kurgulanması süreçlerinde oluşan değişimin felsefi arka planı olarak ifade etmek mümkündür. Veri toplama sürecinde detaylı planlama, ön deneme ve ilişkisel bir araştırma yönteminin kurgulandığı çalışmada, hâkim olan deskriptif metodolojiye ek olarak bağımlı ve bağımsız değişkenler arasında analitik yaklaşımlar da sergilenebilmektedir. Araştırmanın birincil kaynakları yeni güvenlik yaklaşımı üzerine geliştirilen son döneme ait makaleler ile bu alandaki uygulamaları içeren, bölgesel güvenlik merkezli çalışmalardır. Bu eserler içerisinde, araştırma sorusuna doğrudan hizmet edecek nitelikteki ‘case study’ uygulamaları ise bu araştırma ile korelasyon kurulabilmesi yönüyle incelenmiştir.

Araştırmanın sınırlılıklarını ise Soğuk Savaşın sona ermesi ile bunu takip eden süreçte oluşan 11 Eylül sonrası yeni güvenlik eksenini oluşturmaktadır. Araştırmanın temel argümanı, güvenlik çalışmalarında meydana gelen dönüşümlerin devletlerin dış politika kurgusunda yapısal dönüşüme neden olduğu savıdır. Bu dönüşümü meydana getiren öğelerin, devletlerin dış politika kurgusunda ortaya çıkarttığı davranış farklılıkları, araştırmanın odaklandığı temel inceleme alanıdır. Araştırma konusuna örnek olarak sunulabilecek literatür

çalışması ise uluslararası ilişkiler teorileri ve güvenlik çalışmalarının bir kısmını içerecek şekilde taranmıştır.

YENİ GÜVENLİK YAKLAŞIMI

Güvenlik çalışmaları Soğuk Savaşın sona ermesiyle birlikte yeni bir evrilme sürecine girmiştir. Söz konusu evrilme sürecini meydana getiren, yine İngiliz Okulu'nun inceleme alanını da oluşturan uluslararası sistemde ortaya çıkan güvenlik merkezli değişimlerdir. Bu değişimlerin felsefi arka planında ise uluslararası çatışmalar boyutunun makro seviyelerden, yani dünya güvenliğini doğrudan ilgilendiren yok olma tehlikesinden, mikro ölçekli bölgesel krizlere dönüşmesi yer almaktadır. Bu yeni durum, uluslararası güvenliğin nesne ve öznesinde de bir takım değişimleri beraberinde getirmiştir. Soğuk Savaş döneminde tehdit parametreleri doğrudan devlet merkezli iken, yeni dönemde merkezine insanın alındığı bir güvenlik yaklaşımına geçiş gözlenmiştir.

Bu yeni güvenlik oluşumu, klasik tarzda oluşturulan iç ve dış güvenlik algı ve kurumlarını da bir takım değişimlere, daha yerinde bir ifadeyle aktörler arasında bir işbirliğine sevk etmiştir. Bu işbirliğinin temel parametreleri ise değişen tehdit algılamalarına karşı alışlagelen yöntem ve uygulamalarının yeterli olamamasıdır. Bu süreçler ise çoğunlukla resmi bir kurumsallaşma, yani yeni güvenlik kurumlarının ortaya çıkmasını beraberinde getirmiştir.⁵ Hükümetlerin bu karar alma süreçlerine dâhil olması sürecin tündengeçim metodolojisi ile yönetilmesini beraberinde getirmiştir. Söz konusu geçişlerin nasıl sağlanacağına ilişkin gerek akademik alandan gerekse de uygulama birimlerinden yeni bir yapılanma oluşturulmak istenmiştir.⁶

Hükümetlerin ulusal düzeydeki bu yapılanmalarına ek olarak değişen tehdit parametreleri ile mücadele edebilmek adına yeni bir uluslararası işbirliği mekanizması aranmaya başlamıştır. Yeni güvenlik çalışmalarının merkezi argümanı, insan güvenliği haline gelmiştir. Bu dönüşümü meydana getiren unsurların başında yeni güvenlik parametrelerinin sınır aşan boyutlarda tehdit ve güvenikleştirme arayışı içerisine girmesi gelmektedir.⁷ Temelde Kuzey ülkelerinden gelişen bu yeni yaklaşım, Kopenhag Güvenlik Ekolünün kuramsal alt yapısını hazırlamıştır. Bu yönüyle yeni güvenlik çalışmaları, ağırlıklı olarak Kuzey Avrupa merkezli bir yapıya dönüşmüştür. Bunun ortaya çıkmasında üç temel gerekçe söz konusudur. Bu gerekçelere bakıldığında birinci olarak Avrupa'nın küresel bir güvenlik aktörü olma çabası, ikinci olarak geleneksel yöntemler ile güvenliği sağlama arayışlarının yeni tehditler karşısında başarılı

⁵ J. Peter Burgess, "There is No European Security, Only European Securities", **Cooperation and Conflict: Journal of the Nordic International Studies Association**, Vol. 44 (3), 2009, s. 310.

⁶ Johan Eriksson, ve Mark Rhinard, "The Internal-External Security Nexus: Notes on an Emerging Research Agenda, Cooperation and Conflict", **Journal of the Nordic International Studies Association** Vol. 44 (3), 2009, s. 244.

⁷ Christine Agius, "Transformed beyond recognition? The Politics of post-neutrality", **Cooperation and Conflict** 46 (3), 2011, s. 371.

olamaması, üçüncü olarak da yeni Avrupa anlaşmalarının bu dönüşüme hazırlıklı bir hale getirilebilmesini görebilmek mümkündür.⁸

29 Kasım 2009 tarihinde taslak olarak hazırlanan Avrupa Güvenlik Anlaşmasında günümüz tehdit parametrelerine karşı efektif bir yanıt verme ihtiyacı ön plana çıkartılmaktadır. Anlaşmada ayrıca klasik güvenlik tehditlerine ek olarak, yumuşak güvenlik, insan ve toplum güvenliği gibi konulara da atıflarda bulunmaktadır.⁹ Bu gelişmelerden hareketle, güvenliğin göç ve vize geçiş rejimleri ile ilgili yönleri inşa edilmeye başlanmıştır.¹⁰ İnsanı merkeze alan güvenlik yaklaşımının gelişim sürecinde artan risklere ilişkin bir söylem analizi geliştirilmiştir. Kuramsal ayağında Kopenhag Ekolü olarak karşılığını bulan bu yaklaşıma göre, güvenliği sağlayacak birincil öge güvenlikleştirme sürecinin inşa edilebilmesidir. Bir diğer ifadeyle zaman ve mekânda ortaya çıkabilecek güvenlik sorunları ilk olarak risk analiz süreçlerinden geçmeli, söz konusu güvenlikleştirme algısı yeni ve tanımlanmış bir problem üzerinden inşa edilmelidir.¹¹

Güvenlik ikilemi olarak da ifade edilebilecek bu süreç, bir aktörün güvenliğini diğer aktörün güvensizliği haline getirecektir. Bu güvensizliğin derecesi olan güvenlik ikileminin boyutu ise konvansiyonel unsurlara dayanmaktan öte güvenliğin sosyal yapılarla ilişkisini ortaya koyacak bir eksene taşınmıştır. 1997 ve 2008 küresel ekonomik ve finansal krizlerinde görüldüğü üzere, uluslararası sistemi etkileme kapasitesine sahip uluslararası ölçekteki banka ve aracı finans kurumlarının iflası, dünya ekonomisi ve finansal sistemini doğrudan etkilemiş ve güvenlik ikileminin kapsamı, içerik değiştirerek genişlemiştir.¹²

Bu değişim sürecini 21. Yüzyıl'ın post modern neo-liberal yapısı ile ifade etmek mümkündür. Yeni yüzyılda artan mikro milliyetçilik temelli bölgesel çatışmalar ve değişen tehdit algılamaları, terörist faaliyetlerin kapsamını genişletmiştir. Bir süre sonra nükleer silahların kullanımı tehdidine kadar erişen bu dönemde, siber suçların ve finansal güvensizliklerin de ortaya çıktığını görebilmek mümkündür. Tüm bu parametrelerde ortaya çıkan değişimler, güvenlik kavramının klasik öğelerden öte yeni unsurları da bünyesine dâhil edecek ve bu yönüyle eleştirel bir perspektifle ele alınacak yapısını ortaya koymuştur.¹³

⁸ Christian Kaunert, ve Sarah Léonard, "Introduction: Supranational governance and European Union security after the Lisbon Treaty – Exogenous shocks, Policy Entrepreneurs and 11 September 2001", **Cooperation and Conflict** 47 (4), 2012, s. 418.

⁹ Samuel Layton, "Reframing European Security: Russia's Proposal for a New European Security Architecture", **International Relations**, Vol. 28, 2014, s. 26.

¹⁰ Nazlı Avdan, "Controlling Access to Territory: Economic Interdependence, Transnational Terrorism and Visa Policies", **Journal of Conflict Resolution**, Vol. 58 (4), 2014, s. 593.

¹¹ Olaf Corry, "Securitisation and 'Riskification': Second-order Security and the Politics of Climate Change", **Journal of International Studies**, 40 (2), 2012, s. 236.

¹² Oliver Kessler, "Beyond Sectors, before the world: Finance, Security and Risk", **Security Dialogue**, 42 (2), 2011, s. 198.

¹³ Ulrik Pram Gad ve Karen Lund Petersen, "Concepts of Politics in Securitization Studies", **Security Dialogue**, 42 (4-5), 2011, s. 316.

Bu noktada Kopenhag ekolünün, güvenlikleştirme aracı olarak kullandığı yöntem, ‘Söz-Eylem (Speech-Act)’ yaklaşımıdır. Bu yaklaşıma göre, bir konunun güvenlik problemi olmasını ortaya koyan, karar verme süreçleri içerisindeki aktörlerin bu konuda yaptığı siyasal açıklama ve uygulamalardır. ‘Söz-Eylem’ yaklaşımı, siyasal aktörlerden topluma olan ekonomi politik yansımaların ne denli etkili olabildiğini gösterme adına önem arz etmektedir.¹⁴ Avrupa eksenli ortaya çıkan bu yeni güvenlik çalışmalarının önemli merkezlerinden birisi Aberystwyth okuludur. İngiltere’nin kuzey bölgesinde yer alan bu okulda, yeni güvenlik yaklaşımının teorik zemini, insan güvenliğini yeniden anlama çabasıyla meydana getirilmiştir. Her ne kadar Avrupa merkezli¹⁵ bir teorik kurgulama süreci içerisinde bulunulsa da gerek Kopenhag ekolü gerekse de Aberystwyth okulunun temel analiz nesnelere, Avrupa dışındaki bölgelerden de kaynaklanabilmektedir.

DIŞ POLİTİKA KURGUSUNDA YENİ YAKLAŞIMLAR

Devlet merkezli, klasik realist öğelerin ağırlıklı olduğu 20. Yüzyıl dış politika uygulamalarında, doğrudan güce ve konvansiyonel araçlara endekslenmiş bir dış politika kurgulama süreci söz konusudur. Ancak, Soğuk Savaş sonrası oluşan yeni dünya düzeninde gerek dış politikanın argümanları gerekse de kullandığı araçlarda önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Nükleer tehdide dayalı makro parametrelerden, mikro ölçekteki güvenlik parametrelerine geçişin sağlandığı bu yeni yapıda, strateji, savaş ve dış politika uygulamaları değişmeye başlamıştır.¹⁶ Söz konusu yeni yaklaşımların temelinde ekonomi politik konular daha fazla yer bulmaya başlamış, küresel iklim değişikliği, kıtlık ve kuraklık gibi çevre sorunlarından kaynaklı güvenlik problemleri, refah, yoksulluk ve eşitsizlik temelli finansal konular da güvenliğin inceleme alanı içerisine dâhil olmuştur.¹⁷

Bu sürecin dış politika kurgulama aşamasına yansımaları ise politika araçlarının yeniden tespiti, bunların değişen tehdit ve ekonomi politik koşullara adaptasyonu ile karşılık bulmuştur. Önceki yüzyılda klasik realizm temelli uygulamaların, insanı güvenliğin dışında sayan, etik temelden yoksun uygulamaları, yeni yüzyılda insan hakları uygulamalarını önemli bir dış politika aracı haline getirmiş ve devletlerin insani müdahale yaklaşımlarını eleştirel güvenlik perspektifinden okumayı zorunlu kılmıştır.¹⁸ Politika uygulamalarının toplumsal alandaki yansımaları daha yoğun bir şekilde takip edilmeye başlanmış ve insanın edilgen

¹⁴ Villimsen Berling, “Science and Securitization: Objectivation, the Authority of the speaker and mobilization of scientific facts”, *Security Dialogue*, 42 (4-5), 2011, s. 387.

¹⁵ Maja Touzari Greenwood ve Ole Waever, “Copenhagen-Cairo on a roundtrip: A Security theory meets the revolution”, *Security Dialogue*, 44 (5-6), 2013, s. 486.

¹⁶ Columba Peoples, “New Nuclear, new security? Framing security in the policy case for new nuclear power in the United Kingdom”, *Security Dialogue*, Vol. 45 (2), 2014, s. 157.

¹⁷ Nuria Lorenzo-Dus ve Steve Marsh, “Bridging the gap: Interdisciplinary Insights into the securitization of poverty”, *Discourse & Society*, 23 (3), 2012, s. 277.

¹⁸ John Roberts, “The State, Empire and Imperialism”, *Current Sociology*, Vol. 58 (6), 2010, s. 834.

bir konumda olduğu dış politika uygulama ve değerlendirme süreçlerinden, etken bir konuma ulaştığı yeni süreçlere geçiş yapılmıştır. Kamunun dış politika üzerindeki etkisi olarak ifade edilebilecek söz konusu süreç, kamu diplomasisi kavramsallaştırmasını beraberinde getirmiştir.¹⁹

Kamunun dış politika formülasyonu içerisinde yer alması, politikanın rasyonel olabilme katsayısını arttırabilmektedir. Bu sürecin politika oluşturma sürecine yansımaları ise karar alma süreçleri içerisinde önceden deneylenmiş ve o ölçüde geri bildirim alınmış kamuoyu görüşlerinin, yeni geliştirilecek dış politika araçlarına aktarılmasıdır.²⁰ Uluslararası ilişkilerde geliştirilecek bu yeni yaklaşımların hangi boyutlarda oluşacağı ise insan davranışlarının seyrini tespit etme adına önem arz etmektedir. Davranışsal yaklaşımın izahı konumunda olan bu görüşe göre, dış politika araçlarında ortaya çıkan herhangi bir değişim, insan davranışlarında doğrudan bir yansıma oluşturabilecektir.²¹ Bu durum ise devletleri dış politika oluşturma sürecinde, insan faktörünü merkeze alan bir yapıya sevk etmiştir. Dış politikanın uygulanmasında sivil toplum kuruluşlarının ön plana alındığı bir yapıya geçiş yapılmıştır. Birçok coğrafyada, devletlerin birlikte hareket ettiği ve bu yönüyle kamu diplomasisini uygulamaya geçirdiği STK faaliyetleri hızla çoğalmıştır. Ortaya çıkan bu yeni süreç, devletlerin yüksek strateji yaklaşımlarında temel bir davranış değişikliğini beraberinde getirmiştir.

Yüksek strateji yaklaşımı yine Soğuk Savaş dönemine ait geleneksel güvenlik yaklaşımlarının bir parçası olarak ifade edilmektedir. Devletlerin, Milli Güvenlik Kurumları ile ön planda olduğu bu süreçte birincil güvenlik parametresi, devletin milli birlik ve bütünlüğü ile toprak yapısının muhafaza edilmesidir. Egemenliğin temel nesnelere mevcut rejimin devamlılığını sağlayacak bir takım tedbirlerden oluşmaktaydı. Ancak, yüksek strateji yaklaşımının eleştirel güvenlik teorileri ile eklenilen yapısı, devletlerin gerek güvenlik gerekse de dış politika uygulamalarında yapısal değişiklikleri beraberinde getirmiştir.²² Bu yapısal değişiklikler özelinde ise Türk Dış Politikasının 2000’li yılların ortasından itibaren geçirdiği dönüşümler önem arz etmektedir.

Türkiye’nin yakın komşuları ile kültürel öğeler üzerinden işbirliği geliştirme çabası ise teorik çerçevede idealist bir paradigma olarak ele alınabilecektir. Bu idealizmin yerine getirilebilmesi için komşu ülkelerle ekonomi politik yeni işbirliği alanlarının inşası hedeflenmiştir.

¹⁹ Douglas Foyle, “Public Opinion and Foreign Policy: Elite Beliefs as a Mediating Variable”, **International Studies Quarterly**, Vol. 41, No. 1 (Mar., 1997), s. 141.

²⁰ Andriole Stephen. J., Jonathan Wilkenfeld ve Gerald W. Hopple, “A Framework for the Comparative Analysis of Foreign Policy Behavior”, **International Studies Quarterly**, Vol. 19, No. 2 (Jun., 1975), s. 168.

²¹ Valerie Hudson ve Christopher Vore, “Foreign Policy Analysis Yesterday, Today, Tomorrow”, **Mershon International Studies Review**, Vol. 39, No. 2, (Oct., 1995), s. 210.

²² Rodger A. Payne, “Cooperative Strategy: Grand Strategy Meets Critical Theory?” **Journal of International Studies**, 40 (3), s. 608.

TÜRK DIŞ POLİTİKASINDA İNSAN GÜVENLİĞİ EKSENİNDE YAPILANMA

Güvenlik çalışmaları kapsamında yeni güvenlik çalışmalarının yükselişinin, bir takım ekonomi politik gerekçeleri söz konusudur. Kimliğe, kültüre ve özellikle inşacı kurama yönelme ile Soğuk Savaş sonrası dönemde etnik temelli çatışmaların yoğunluk kazanması bu gerekçelerin oluşmasında etkili olmuştur. Bu etnik çatışmaların farklı bölgelere yayılma korkusu ise güvenlik çalışmalarının analiz nesnesini genişletmiştir.²³ Ancak yine de yeni güvenlik yaklaşımını dış politika gündemlerine yerleştirebilmiş ülkelerde askeri harcamalara ayrılan kaynaklar, insan güvenliğine ayrılan küresel, bölgesel ve yerel projelere oranla oldukça yüksek miktarlardadır.²⁴

Bu durumun ortaya çıkarttığı sonuç ise insan güvenliği merkezli politika ve stratejilerin henüz yeterli olgunluğa erişememesidir. Devletler, bu politikaları uygulama aşamasına geçirirken bir takım araçları kullanmaktadırlar. Kamu gücünün sağlanması olarak ifade edilebilecek bu yaklaşım Türk Dış Politikasında da bir takım değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Türk Dış Politikası, geleneksel ifadesiyle Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana barışçıl bir tutum sergilemektedir. Türkiye'nin sahip olduğu coğrafi ekseninde güvenlik ve istikrarı sağlayabilmek ise geçmişten bugüne hep zor olmuştur. Söz konusu zorluğu zaman içerisinde ortaya çıkan güvenlik krizleri ile tecrübe eden dış politika aktörleri, bu yönüyle barış temelli dış politika uygulamalarında yeni bir yaklaşım sergileme yoluna da gitmişlerdir.

Bu paradigmadan hareketle etkin bir şekilde kullanılmak istenen kamu diplomasisi; “Stratejik bir iletişim aracı olarak, “kamuoyunun anlaşılması, bilgilendirilmesi ve etkilenmesi” faaliyetlerinin toplamı olarak tanımlanmaktadır. Kamu diplomasisinin amacı ise propaganda değil, nesnel verilere ve gerçeklere dayalı stratejik bir iletişim dili inşa etmek ve farklı kesimlerin hizmetine sunmaktır.”²⁵ Bu noktada kamu diplomasisinin en önemli araçlarından birisi bu iletişim dilini ortaya koyabilmektir. Türk Dış Politikasında bu ihtiyaçtan hareketle özellikle Orta Doğu coğrafyasına yönelik haber kanalları, televizyon dizileri ve programlarının sayısında önemli bir artış gözlemlenmiştir.

Bu sürecin teorik karşılığı ise ‘ince ve/veya yumuşak güç’ kavramsallaştırmasında yer almaktadır. Türkiye'nin birincil olarak kullandığı yumuşak güç araçları ise tarihi mirastır. Ortak kültürel öğeler üzerinden bir söylem analizi geliştiren

²³ Ole Waeber, “Toplumsal Güvenliğin Değişen Gündemi”, **Uluslararası İlişkilerde Çatışmadan Güvenliğe** (Der. Mustafa Aydın vd.), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2012, s. 261.

²⁴ Şevket Ovalı, “Ütopya ile Pratik Arasında: Uluslararası İlişkilerde İnsan Güvenliği Kavramsallaştırması”, **Uluslararası İlişkilerde Çatışmadan Güvenliğe** (Der. Mustafa Aydın vd.), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2012, s. 304.

²⁵ İbrahim Kalın, “Kamu Diplomasisine Bakış”, **Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü**, <http://kdk.gov.tr/sag/kamu-diplomasisine-bakis/21> (10.10.2017)

Türkiye, bu çerçevede yaklaşıldığında Kopenhag Ekolünün söz-eylem yaklaşımını, programlı bir şekilde güvenlikleştirme aracı olarak kullanmaktadır. Daha açık bir şekilde ifade edildiğinde, birincil amacı bölgesel güvenlik ve istikrarı temin etmek olan Türk Dış Politikası, ortak tarihi mirası ve insani değerler üzerinden bölgede proaktif bir yaklaşımı inşa etme çabasındadır.

En yakın örnek olarak Suriye krizinde ortaya çıkan zorunlu göç dalgası ve Suriyeli mültecilere gösterilen kapsayıcı yaklaşım ile Irak'ın toprak bütünlüğünü koruma politikalarında bunu görebilmek mümkündür. Türk Dış Politikasının siyasal aktörlerinin açıklamaları, Kopenhag ekolü çerçevesinde okunduğunda bu çıkarımın yapılabilmesi mümkündür. Söz konusu güvenlikleştirme süreci Türk Dış Politikasının geliştirdiği kapsamlı programlar ve sürdürülebilir ekonomi politik uygulamalar ile kurumsallaşabilecektir. Bu sürecin başarılı olabilmesi için gereken temel faktör, ulusal güç parametrelerinin yeni dış politika inşa sürecini desteleyecek ekonomik politik olgunluğa ulaştırılabilmesidir.

SONUÇ

Bu araştırmada yeni güvenlik yaklaşımları deskriptif bir yöntemle sunulmuştur. Kavramın siyasal olan ile ilişkileri ise dış politika formülasyonu süreçleri içerisinde ifade ettiği anlam ile belirtilmeye çalışılmıştır. Çalışma bu yönüyle ilişkisel bir ekseninde inşa edilmiştir. Siyaset teorisinin öncelikli inceleme alanı olan toplumsal yapı, güvenliğin öznesi konumunda olan insan kavramsallaştırması üzerinden okunmaya çalışılmıştır. Araştırmanın bir sonraki aşamalarında güvenlik çalışmalarının, moderniteden post-moderniteye geçiş süreçlerinde yaşadığı dönüşüm analiz edilebilecektir. İlgili dönüşümlerin analizi süreçlerinde ise güvenliğin birincil aktörlerindeki değişim göze çarpabilecektir.

Soğuk Savaş döneminin birincil güvenlik aktörü olan devlet, uluslararası sistemin değişen yapısı ile birlikte farklı aktörlerle de karşılaşmaya başlamıştır. Söz konusu farklılığı meydana getiren unsurları değişen tehdit parametreleri ile ele alabilmek mümkündür. Terörizmin küreselleşmesi, silah ve uyuşturucu kaçakçılığı, kara para işlemlerinin yaygınlaşması ve nihayetinde siber suçların önemli boyutlara ulaşması devletleri, devlet merkezli klasik aktörlerin ötesinde, devlet dışı aktörler ile mücadele eder hale getirmiştir. Özellikle son yıllarda Suriye ve Irak çevresinde ciddi bir tehdit oluşturan DEAŞ, bölgesel güvenliğe ek olarak küresel güvenliği de tehdit eder bir boyuta ulaşmıştır. Türkiye açısından bakıldığında Irak ve Suriye ekseninde geliştirilen dış politikada, DEAŞ önemli bir güvenlik tehdidi haline gelmiştir.

Irak ve Suriye sınır güvenliğine ek olarak ek olarak Türkiye'nin bu ülkelerde yaşayan soydaşlarının da can güvenliği ciddi ölçülerde tehdit altına girmiş ve nitekim Türkiye bu konuda 2014 yılında Musul'da bir rehine krizi ile karşılaşmıştır. Suriye'nin kuzeyinden gelişen DEAŞ merkezli güvenlik tehditleri Türkiye'nin 2016 yılı Ağustos ayında Azez – Cerablus hattından başlayarak, Al-Bab'ta son bulan Fırat Kalkanı Harekâtıyla yaklaşık 2.000 kilometrekarelik bir

alanın terörden arındırılmış bölge haline getirilmesini sağlamıştır. Son krizde görüldüğü gibi dış politika kurgusu çok denklemlili bir hale gelmiştir. Bu yeni değerlendirme parametreleri ise devletlerin dış politika formülasyonu süreçlerinde yeni yaklaşımları zorunlu hale getirmiştir. Söz konusu yaklaşımların birincil önceliği insan güvenliği kapsamına taşınmış ve geliştirilecek dış politika stratejilerinde toplumsal, inşacı yaklaşımlar daha fazla göz önünde bulundurulmaya başlamıştır.

KAYNAKÇA

- Agius, Christine. “Transformed beyond recognition? The Politics of post-neutrality”, **Cooperation and Conflict** 46 (3), 2011, ss. 370-395.
- Andriole, Stephen. J., Wilkenfeld, Jonathan. ve Hopple, Gerald. W. “A Framework for the Comparative Analysis of Foreign Policy Behavior”, **International Studies Quarterly**, Vol. 19, No. 2 (Jun., 1975), ss. 160-198.
- Avdan, Nazlı. “Controlling Access to Territory: Economic Interdependence, Transnational Terrorism and Visa Policies”, **Journal of Conflict Resolution**, Vol. 58 (4), 2014, ss. 592-624.
- Berling, Villimsen. “Science and Securitization: Objectivation, the Authority of the speaker and mobilization of scientific facts”, **Security Dialogue**, 42 (4-5), 2011, ss. 385-397.
- Bilgin, Pınar. “New Approaches in Security Studies: New Security Studies, SAREM, **Strategic Researches Journal**, 2010, Vol. 8, No. 14, ss. 69-96.
- Booth, Ken ve Herring, Eric. **Key Guide to Information Sources in Strategic Studies**, Mansell Publishing, London, 1994.
- Booth, Ken. **Theory of World Security**, Cambridge Uni. Press., UK, 2007.
- Burgess, J. Peter. “There is No European Security, Only European Security”, **Journal of the Nordic International Studies Association**, Vol. 44 (3), 2009, ss. 309-328.
- Corry, Olaf. “Securitisation and ‘Riskification’: Second-order Security and the Politics of Climate Change”, **Journal of International Studies**, 40 (2), 2012, ss. 235-258.
- Devlen, Balkan ve Özdamar, Özgür. “Uluslararası İlişkilerde İngiliz Okulu Kuramı: Kökenleri, Kavramları ve Tartışmaları”, **Uluslararası İlişkiler**, Cilt 7, Sayı 25 (Bahar, 2010), ss. 43-68.
- Eriksson, Johan ve Rhinard, Mark. “The Internal-External Security Nexus: Notes on an Emerging Research Agenda, **Cooperation and Conflict**”, **Journal of**

- the Nordic International Studies Association**, Vol. 44 (3), 2009, ss. 243-267.
- Foyle, Douglass. “Public Opinion and Foreign Policy: Elite Beliefs as a Mediating Variable”, **International Studies Quarterly**, Vol. 41, No. 1 (Mar., 1997), ss. 141-169.
- Gad, Ulrik Pram ve Petersen, Karen Lund. “Concepts of Politics in Securitization Studies”, **Security Dialogue**, 42 (4-5), 2011, ss. 315-328.
- Greenwood, Maja Touzari ve Waever, Ole. “Copenhagen-Cairo on a roundtrip: A Security theory meets the revolution”, **Security Dialogue**, 44 (5-6), 2013, ss. 485-506.
- Hudson, Valerie ve Vore, Christopher. “Foreign Policy Analysis Yesterday, Today, Tomorrow”, *Mershon International Studies Review*, Vol. 39, No. 2, (Oct., 1995), ss. 209-238.
- Kalın, İbrahim. “Kamu Diplomasisine Bakış”.,**Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü**, <http://kdk.gov.tr/sag/kamu-diplomasisine-bakis/21> (10.10.2017).
- Kaunert, Christian. ve Léonard, Sarah. “Introduction: Supranational governance and European Union security after the Lisbon Treaty – Exogenous shocks, Policy Entrepreneurs and 11 September 2001”, **Cooperation and Conflict** 47 (4), 2012, ss. 417-432.
- Kessler, Oliver. “Beyond Sectors, before the world: Finance, Security and Risk”, **Security Dialogue**, 42 (2), 2011, ss. 197-215.
- Layton, Samuel. “Reframing European Security: Russia’s Proposal for a New European Security Architecture”, **International Relations**, Vol. 28, 2014, ss. 25-45.
- Lorenzo-Dus, Nuria ve Marsh, Steve. “Bridging the gap: Interdisciplinary Insights into the securitization of poverty”, **Discourse & Society**, 23 (3), 2012, ss. 274-296.
- Ovalı, Şevket. “Ütopya ile Pratik Arasında: Uluslararası İlişkilerde İnsan Güvenliği Kavramsallaştırması”, **Uluslararası İlişkilerde Çatışmadan Güvenliğe (Der. Mustafa Aydın vd.)**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2012, ss. 281-309.
- Payne, Rodger. A. “Cooperative Strategy: Grand Strategy Meets Critical Theory?” **Journal of International Studies**, 40 (3), ss. 605-624.
- Peoples, Columba. “New Nuclear, new security? Framing security in the policy case for new nuclear power in the United Kingdom”, **Security Dialogue**, Vol. 45 (2), 2014, ss. 156-173.

Popper, Karl. **Bilimsel Araştırmanın Mantığı**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2003.

Roberts, John. “The State, Empire and Imperialism”, **Current Sociology**, Vol. 58 (6), 2010, ss. 833-858.

Waeber, Ole. “Toplumsal Güvenliğin Değişen Gündemi”, **Uluslararası İlişkilerde Çatışmadan Güvenliğe (Der. Mustafa Aydın vd.)**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2012, ss. 259-281.